

Η εκδήλωση της τουρκικής εισβολής

Η τουρκική εισβολή τελικά εκδηλώθηκε στις 4.45 π.μ. το πρωί της 20ης Ιουλίου με αεροπορικούς βομβαρδισμούς στρατιωτικών και μη στόχων σε όλη την Κύπρο, μεταξύ των οποίων σταθμοί ραντάρ, κτήρια διοικήσεως, στρατόπεδα (μεταξύ των οποίων και της ΕΛΔΥΚ), πολυβολεία, λιμενικές εγκαταστάσεις και άλλα δημόσια κτήρια. Το πρώτο κύμα βομβαρδισμών ήταν ιδιαίτερα σφοδρό, ενώ ακολούθωσαν νέα ανά τακτά διαστήματα μέχρι τη δύση του πλίου, αποδιοργανώνοντας την αμυντική προσπάθεια και καθηλώνοντας τις μονάδες της Εθνικής Φρουράς, ενώ προκλήθηκαν παράλληλα ομαντικές απώλειες σε προσωπικό και υλικό.

Οι βομβαρδισμοί επαναλήφθηκαν ξανά και ξανά μέχρι τη δύση του πλίου, με αεροσκάφη να πλήττουν το στρατόπεδο ανά δύο με ρουκέτες και πολυβολισμούς από χαμηλό ύψος. Κατά τα διαλείμματα των βομβαρδισμών που ακολούθωσαν δόθηκε η εντολή να σκαφθούν ορύγματα ή να διευρυνθούν ή να υφιστάμενα, με σκοπό να βελτιωθεί η αμυντική ικανότητα του στρατοπέδου. Παράλληλα, η αναγγώριση εντόπισε ίχνη δύναμης διμοιρίας μέσα στο παλιό στρατόπεδο της ΤΟΥΡΔΥΚ, η οποία φαίνεται να είχε συμπτυχθεί τη νύχτα της 19ης προς 20η Ιουλίου προς το Κιόνελι (Gönyeli), προς την κατεύθυνση του οποίου τα ελληνικά τμήματα πραγματοποίησαν τρεις επιθέσεις τις επόμενες μέρες.

Κατά τις 8.00 π.μ. αναμεταδόθηκε και το πρώτο πολεμικό ανακοινωθέν του ΡΙΚ, το οποίο ανέφερε: «Ανακοινούται ότι την πρώιαν της σήμερον τουρκικά αεροσκάφη άνευ προειδοποίησεως, υπούλως και ανάδρως προσέβαλλον τον σταθμόν ραντάρ, εβομβάρδισαν το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ και έριψαν εντός του τουρκοκυπριακού θύλακος Λευκωσίας-Αγύρτας μικράν δύναμιν αλεξιπτωτισών. Αι Ελληνικαί Κυπριακαί δυνάμεις αντιμετωπίζουν μετά γενναιόπτος και πρωτοφανούς ενθουσιασμού την απρόκλητην επίθεσιν του τουρκικού σωβινιομού».

Η επιλογή της ακτής και η δημιουργία προγεφύρωματος

Στις 7.00 π.μ. της 20ης Ιουλίου άρχισε και η απόβαση τουρκικών στρατευμάτων στο Πενταμίλι, μια τοποθεσία πέντε μίλια (οκτώ χιλιόμετρα) δυτικά της Κερύνειας. Ήταν ένας μικρός όρμος με αμμουδερή ακτή μήκους διακοσίων περίπου μέτρων, αγαπημένος τόπος εκδρομών των σχολείων της Λευκωσίας, όπου αρκετοί μάλιστα είχαν κτίσει εξοχικές κατοικίες. Από απόψεως σχεδιασμού, οι ακτές δυτικά και ανατολικά της Κερύνειας δεν ήταν ιδεώδεις για στρατιωτική απόβαση. Οι περισσότερες ήταν μικρές και βραχώδεις, ενώ οι μεγάλες απόσταση εκτεινόταν πίσω τους η οροσειρά του Πενταδάκτυλου, η οποία λειτουργούσε ως φυσικό φράγμα που εμπόδιζε την πρόσβαση στην ενδοχώρα και τον κάμπο της Μεσαορίας. Το ιδιότυπο αυτό φράγμα είχε εμποδίσει επί χρόνια τους Τουρκοκύπριους από το να αποκτήσουν διέξοδο στη θάλασσα, και αυτόν ακριβώς το στόχο είχε η δημιουργία

του προγεφυρώματος, το οποίο θα διευρυνόταν για να περιλάβει την Κερύνεια.

Ιδεώδεις για αποβατική επιχείρηση ήταν από την άλλη οι ακτές των κόλπων Μόρφου και Αμμοχώστου, οι οποίες ήταν σπουδαία στην πλειοψηφία τους εκτεταμένες και αμμώδεις, ενώ παρείχαν πολύτιμο πλεονέκτημα στα τουρκικά άρματα, τα οποία θα μπορούσαν από εκεί να προωθηθούν πολύ πιο εύκολα στην ενδοχώρα του νησιού και τα κύρια αστικά κέντρα. Ιδιαίτερα ο κόλπος της Αμμοχώστου, λόγω του ανοίγματος του προς ανατολάς και της συνακόλουθης έμμεσης κάλυψης που θα παρείχε στο τουρκικό πολεμικό ναυτικό, θεωρείτο ανέκαθεν εν δυνάμει ακτή αποβάσεως, και για το λόγο αυτό η Εθνική Φρουρά και η ΕΛΔΥΚ/Μ είχαν οργανώσει από το 1964 μια αμυντική γραμμή στην περιοχή Σύλλοι-Λιμνιά, βόρεια της πόλεως της Αμμοχώστου, ενώ διατηρούσαν ομαντική στρατιωτική δύναμη στην περιοχή της αρχαίας Σαλαμίνας, ικανή να επέμβει άμεσα στις ακτές αποβάσεως προς ανάσχεση του εισβολέα.

Η πραγματοποίηση απόβασης στον κόλπο του Μόρφου ήταν ένα λιγότερο πιθανό σενάριο, για τον λόγο ότι οι τουρκοκυπριακοί θύλακες στην περιοχή ήταν μικροί και διεσπαρμένοι (Λεύκας, Λιμνίτη και Κοκκίνων), ενώ η απόσταση από τους μεγαλύτερους (κυρίως τον Λευκωσίας-Αγύρτας) ήταν τέτοια που μπορούσε να καταστήσει την παραμικρή καθυστέρηση καταστροφική για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος. Επιπλέον, ο τουρκικός αποβατικός στόλος θα είχε σε μια τέτοια περίπτωση εκτεθειμένη τα νώτα του στα δυτικά, απ' όπου και θα μπορούσε να έρθει βούθεια από την Ελλάδα, ενώ ομαντικό πρόβλημα ήταν και η άμεση επαφή με τον ορεινό όγκο του Τροόδους στη νότια, προς το οποίο δεν θα μπορούσαν να προωθηθούν τα τουρκικά στρατεύματα, τόσο λόγω της έλλειψης ερεισμάτων στην περιοχή, όσο και λόγω του φυσικού ανάγλυφου.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η τουρκική στρατιωτική πγεσία προέκρινε τελικά την ακτή στο Πενταμίλι, η οποία είχε το σχετικό πλεονέκτημα ότι ήταν κοντά στο Τέμπλος, το μοναδικό τουρκικό χωρίο βόρεια του Πενταδάκτυλου που ελεγχόταν από τους Τουρκοκύπριους και ήταν κοντά στη διάβαση

της Αγύρτας, μετά την εκπόρθηση της οποίας τα τουρκικά στρατεύματα θα μπορούσαν εφεξής να κινηθούν σχετικά ελεύθερα προς τη Λευκωσία. Καίριας σημασίας ήταν στο πλαίσιο αυτό και ο έλεγχος του λιμανιού της Κερύνειας, το οποίο όχι μόνο ήταν το πιο κοντινό στα παράλια της Τουρκίας, αλλά και θα προσέφερε μια εξαιρετικά σημαντική απρόσκοπη επικοινωνία με την τελευταία, καθότι ο θαλάσσιος χώρος μεταξύ της Κερύνειας και της Κύπρου μπορούσε να ελεγχθεί εύκολα.

Είναι γνωστό ότι η απόβαση από τη θάλασσα είναι μια εξαιρετικά δύσκολη στρατιωτική επιχείρηση. Με τα δεδομένα της εποχής εκείνης, μικρές δυνάμεις αμυνόμενων θα έπρεπε να είναι σε θέση να εμποδίσουν τη δημιουργία εχθρικού προγεφυρώματος, αν διέθεταν κατάλληλες παράκτιες οχυρώσεις και τον κατάλληλο οπλισμό. Η Κύπρος διέθετε και τα δύο, αλλά την κρίσιμη ώρα τα επάκτια οχυρά βρέθηκαν κενά από πυροβόλα και υπερασπιστές. Κατά συνέπεια, οι Τούρκοι αποβιβάστηκαν με την πουχία τους στο Πενταμίλι, χωρίς να ριχτεί εναντίον τους ούτε τουφεκιά. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του ταξίαρχου Μπεντρέντεν Ντεμιρέλ (Bedreddin Demirel), «τα πρώτα κύματα της Ταξιαρχίας Τσακμάκ αποβιβάστηκαν στην ακτή στις 8 π.μ. χωρίς καθόλου εχθρικά πυρά».[5] Για το λόγο αυτό, πολλοί υποστηρίζουν ότι η επιχείρηση αυτή δεν έπρεπε να ονομαστεί απόβαση, αλλά αποβίβαση.

Οι τις 9.30 π.μ. οι Τούρκοι δεν αντιμετώπισαν αξιόλογη αντίσταση, και σταθεροποίησαν τις θέσεις τους με την ίδια άνεση που αποβιβάστηκαν. Από τη συγκή ωστόσο που οι τουρκικές δυνάμεις αγκιστρώθηκαν στο προγεφύρωμα, η υπόθεση για την Κύπρο ήταν χαμένη. Υπήρχε μόνο μια ελπίδα, να εξαλειφθεί το προγεφύρωμα με αντεπίθεση τη νύχτα της 20ης προς 21η Ιουλίου. Από τη συγκή που δεν έγινε αυτό, η καταστροφή της Κύπρου ήταν σχεδόν αναπόφευκτη.

Γράφει ο Γιώργος Λιμαντζάκης, Απόφοιτος Τουρκικών Σπουδών, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος (ΜΑ) στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές, Υποψήφιος Διδάκτωρ στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Πάντειου Πανεπιστημίου.

